

Adam Popławski

"W trosce o dobro małżeństwa i rodziny. Dokumenty Papieskiej Rady ds. Rodziny", T. 1, red. Mirosław Brzeziński, Lublin 2010 : [recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 30, 316-319

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

oraz prawdziwych intencji. Przykładowo, 2 kwietnia 1984 r. przedstawiono w Parlamencie Europejskim *Raport Cottrella*, a w Polsce *Raport o stanie bezpieczeństwa państwa* z 1995 r., którego fragment dotyczy sekt. W tym ostatnim dokumencie wymieniono kontrowersyjne sekty działające w Polsce: „Hare Kryszna”, „Niebo”, „Kościół Zjednoczenia Chrześcijan”, „Kościół Zjednoczenia Moona”, „Kościół Scjentologiczny”, „Wspólnotę Niezależnych Zgromadzeń Misyjnych Rodzina” i satanistyczne. W ukazywaniu zagrożeń, ważną rolę pełnią katolickie strony internetowe, które informują o sektach, ich metodach działania i celach. Autor wskazuje niektóre ze stron oraz adresy internetowe lub mailowe ośrodków ogólnopolskich oraz regionalnych, które informują, dokumentują i badają nowe ruchy i grupy religijne. Celem obrony, np. byli świadkowie Jehowy podejmują działania informacyjne, m.in. przez publikację biuletynów. Pomocne jest działanie stowarzyszeń i innych organizacji powoływanych do życia przez samych pokrzywdzonych (przez sekty) lub ich najbliższych. Autor książki przywołuje ponadto zapisy prawa rodzinnego i inne akty prawne, które dają narzędzia pomocne w obronie przed sektami. W zakończeniu opracowania, wobec dezinformacji obecnej w mediach, padają postulaty, które wynikają z potrzeby stosowania etyki informacji. Potrzebna jest refleksja etyczna obejmująca gromadzenie informacji, ich przetwarzanie i przekazywanie.

Po lekturze książki, należy stwierdzić, że autor poruszył problem, który w odniesieniu do wykorzystania technologii Internetu jawi się jako nowy. Sekty od lat korzystały ze środków społecznego przekazu, a teraz bardzo szybko zaadaptowały cyberprzestrzeń do szerzenia swoich poglądów. W kontekście szeroko rozumianej duchowości, a także form zastosowania Internetu, opracowanie stanowi ważny głos w dyskusji. Jest przestrożą, że w nowym i jakby cudownym świecie cybersieci czyhają niebezpieczeństwa.

Autor książki nie ustrzegł się powtórzeń, gdy pisał o uzależnieniu od Internetu. Zarysowanie skutków tego uzależnienia oraz jego symptomów znajduje się w rozdziałach *Człowiek w sieci* i *Gry komputerowe*. Ponadto, wydaje się, że treść książki jest szersza od tematu określonego w jej tytule *Sekty w Internecie*. Na pewno pomocne są rozdziały wprowadzające w historię rozwoju komputerów i Internetu oraz wykorzystania nowych technologii przez człowieka. Cenne są także przedstawienia dotyczące sekt, ich działań agitacyjnych i wykorzystywania przez nie mediów. Jednak częściowo od głównego nurtu myśli odbiegają rozdziały *Gry komputerowe* i *Magia komputerowa*. Część gier instalowanych na komputerach czy zdalnie dostępnych w Internecie niesie z sobą zagrożenia duchowe (np. elementy satanistyczne) i o tym należy mówić. Również częściowa zależność występuje pomiędzy elementami magii a sektami. Dotyczy to wpływu ruchów satanistycznych i szamańskich na użytkowników Internetu. Uzupełnieniem całości jest bibliografia. Jednakże, będąc przyzwyczajonym do przypisów dolnych, w niektórych partiach wolałbym widzieć bezpośrednie odwołanie do literatury w formie przypisów.

Te uwagi nie umniejszają wartości książki, która dostrzega ważny współczesny problem. Ostrzega przed zagrożeniami duchowymi. A nawet w ostatnim rozdziale jest swoistym przewodnikiem. To znaczy wskazuje, gdzie i kto może udzielić pomocy osobom skrzywdzonym przez sekty lub poszukującym informacji o nich. Publikacja *Sekty w Internecie* porusza problem, nad którym powinni się pochylić rodzice, wychowawcy, katecheci i duszpasterze.

Ks. Arkadiusz Domaszek SDB
UKSW, Warszawa

W trosce o dobro małżeństwa i rodziny. Dokumenty Papieskiej Rady ds. Rodziny, t. 1, red. Mirosław Brzeziński, Wydawnictwo KUL, Lublin 2010, ss. 366.

Papież Benedykt XVI, 5 lutego 2010 roku, w *Przemówieniu do biskupów Episkopatu Szkocji z okazji wizyty „ad limina apostolorum”*, odnosząc się do wyzwań moralnych, które stoją przed Kościołem szkockim, wskazał na konieczność zachowania i obrony całości doktryny katolickiej. Papież zaznaczył, że: „Pasterze Kościoła muszą zatem nieustannie wzywać wierzących do całkowitej

tej wierności Magisterium Kościoła, wspierając i broniąc w tym samym czasie prawo Kościoła do wolnego życia w społeczeństwie zgodnie ze swoimi przekonaniem”. Benedykt XVI przypomniał, że Kościół w sposób pozytywny i twórczy przedstawia światu nauczanie na temat życia ludzkiego, małżeństwa i rodzicielstwa, zakorzenione w miłości Bożej. Tak ukazywane Magisterium Kościoła zawiera przesłanie nadziei dla ludzkości i nie jest jedynie zbiorem zakazów ani wstecznych poglądów. Stąd, doktryna Kościoła na temat małżeństwa i rodziny jest zdaniem Benedykta XVI: „(...) twórcza i darująca życie i jest zwrotem ku jak najpełniejszej realizacji wielkiego potencjału dobra i szczęścia, które Bóg umieścił wewnątrz każdego z nas”.

Cenną odpowiedzią na papieski apel o wiernie przekazywanie nauczania Magisterium Kościoła w dziedzinie życia małżeńskiego i rodzinnego stanowi publikacja Wydawnictwa KUL zatytułowana: *W trosce o dobro małżeństwa i rodziny. Dokumenty Papieskiej Rady ds. Rodziny*, t. 1, red. Mirosław Brzeziński, Lublin 2010. Niezwykle trafnie sformułowany tytuł powyższej publikacji oddaje podstawowe zadanie Papieskiej Rady ds. Rodziny [dalej: PRR], którym jest działalność na rzecz dobra małżeństwa i rodziny, „(...) w zakresie troski duszpasterskiej i działalności apostolskiej związanej z tym niewrażliwym sektorem życia ludzkiego” (Jan Paweł II, *Motu Proprio Familia a Deo instituta*, nr 3).

Powyższy zbiór dokumentów PRR obejmuje następujące enuncjacje: *Motu Proprio* Jana Pawła II, *Familia a Deo instituta – Rodzina przez Boga ustanowiona*, s. 13-16; a dalej dokumenty PRR: *Nota nt. naturalnej regulacji poczęć oraz diagnostycznych metod płodności*, s. 17-18; *Od rozpaczy do nadziei*, s. 19-40 (dokument omawia duszpasterskie wyzwania w odniesieniu do problematyki uzależnienia narkotykowego); *Kościół i Międzynarodowy Rok Rodziny*, s. 41-50; *W służbie życia*, s. 51-64 (dokument podejmuje tematykę ochrony życia ludzkiego, zwłaszcza w kontekście zjawiska aborcji); *Rozwój demograficzny: wymiar etyczny i pastoralny*, s. 65-106; *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie*, s. 107-174; *Przygotowanie do sakramentu małżeństwa*, s. 175-206; *Vademecum dla spowiedników. O niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*, s. 207-228; *Liberalizacja narkotyków?*, s. 229-236; *Duszpasterstwo osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach*, s. 237-242; *Rodzina, małżeństwo i „wolne związki”*, s. 243-286; *Rodzina i prawa człowieka*, s. 287-310; *Rodzina a ludzka prokreacja*, s. 311-363. Wymienione dokumenty poprzedzone są *Wstępem* w j. polskim (s. 5-8) oraz włoskim (*Prefazione*, s. 9-12) autorstwa obecnego Przewodniczącego PRR – kard. Ennio Antonellego. Jak zapowiada on we *Wstępie* do niniejszej publikacji, a co zostało uwydatnione w nadanej przez Redaktora numeracji, jest to pierwszy tom dokumentów PRR. Pod względem rangi teologicznej należy zaznaczyć, że zbiór obejmuje tak własne dokumenty PRR, jak i sprawozdania z kongresów teologiczno-pastoralnych związanych ze Światowymi Spotkaniami Rodzin, akta sesji plenarnych i innych kongresów oraz teksty wieloletniego przewodniczącego Rady – śp. kard. Alfonsa López Trujillo. Pod względem czasowym, tom I zawiera dokumenty, które ukazały się od promulgacji *Motu Proprio* Jana Pawła II: *Familia a Deo instituta* (9.05.1981) po dokument: *Rodzina a ludzka prokreacja* (13.05.2006).

Omawiany tom I dokumentów PRR wpisuje się twórczo w wysiłek wydawniczy polskich ośrodków teologicznych na rzecz promocji i upowszechniania znajomości szeroko pojętego nauczania Magisterium Kościoła. Swoim tytułem nawiązuje do niezwykle cennego zbioru dokumentów Kościoła na temat życia ludzkiego: *W trosce o życie. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej*, red. K. Szczygieł, Tarnów 1998. To w tej pozycji, pośród dokumentów papieskich, Kongregacji Nauki Wiary, *Katechizmu Kościoła Katolickiego*, w dziale zatytułowanym: *Inne dokumenty*, zostały zebrane po raz pierwszy cztery dokumenty PRR: *Deklaracja konferencji poświęconej odpowiedzialnemu rodzicielstwu* (11.12.1992), *Etyczny i pastoralny wymiar przemian demograficznych. Instrumentum laboris* (25.03.1994), *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie* (8.12.1995) oraz *Liberalizacja narkotyków? Refleksje duszpasterskie* (22.01.1997). Innym wartościowym zbiorem jest dwutomowe wydawnictwo: *Posoborowe dokumenty Kościoła Katolickiego o małżeństwie i rodzinie*, wybór i wstęp K. Lubowicki OMI, t. 1. i t. 2, Kraków 1999 (tom 2 zawiera pięć dokumentów PRR:

Ludzka płciowość: prawda i znaczenie; Przygotowanie do sakramentu małżeństwa; Vademecum dla spowiedników. O niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego; Liberalizacja narkotyków?; Duszpasterstwo osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach). Przy tej okazji należy wspomnieć także opracowania Międzynarodowej Komisji Teologicznej, która służąc pomocą Prefektowi Kongregacji Nauki Wiary przedstawia swoje stanowisko w aktualnych zagadnieniach teologicznych. Ich pierwszy zbiór w j. polskim ukazał się pod tytułem: *Od wiary do teologii. Dokumenty Międzynarodowej Komisji Teologicznej 1969-1996*, red. J. Królikowski, Kraków 2000. PRR wydała obszerny (ss.1119) zbiór dokumentów na temat rodziny i życia, zatytułowany *Enchiridion della Famiglia. Documenti magisteriali e pastorali su famiglia e vita 1965-1999*, a cura del Pontificio Consiglio per la Famiglia, Bologna 2000 (wyd. w j. hiszpańskim: *Enchiridion de la Familia. Documentos magisteriales y pastorales sobre la familia y la vida 1965-1999*, Madrid 2001), który zawiera także enuncjacje PRR.

W tym kontekście należy podkreślić, że publikacja *W trosce o dobro małżeństwa i rodziny*, jest nie tylko cennym uzupełnieniem i kontynuacją dotychczasowych zbiorów dokumentów Magisterium Kościoła, lecz także pionierskim – na gruncie polskim i europejskim – projektem zebrania dokumentów PRR. Jej wielką zaletą jest niewątpliwie włączenie w nią dokumentów dotychczas nieprzetłumaczonych na j. polski lub trudno dostępnych, jak: *Nota nt. naturalnej regulacji poczęć oraz diagnostycznych metod płodności; Od rozpacz do nadziei; Kościół i Międzynarodowy Rok Rodziny; W służbie życia; Rodzina, małżeństwo i „wolne związki”; Rodzina i prawa człowieka*. Zauważyć należy staranność edytorską tekstu oraz szatę graficzną publikacji. Praktycznym atutem powyższego wydawnictwa, które z założenia jest przeznaczone do częstego wertowania stronnic, jest introligatorska jakość tej publikacji, w tym twarda oprawa.

W perspektywie ukazania się kolejnych tomów dokumentów PRR oraz w oparciu o lekturę omawianego tomu rodzą się pewne spostrzeżenia, które przybierają formę skromnych sugestii w zakresie możliwości ulepszenia kolejnych wydań tej cennej publikacji. Niedosyt budzi brak wskazania tłumacza oraz źródła poszczególnych tekstów, poza precyzyjnie wymienionymi tekstami przetłumaczonymi przez o. Kazimierza Lubowickiego OMI (s. 4). Jest to szczególnie istotne, gdy weźmie się pod uwagę fakt, że niektóre dokumenty doczekały się kilku zróżnicowanych jakościowo przekładów. Warto skorzystać w tej materii z rozwiązania zastosowanego w zbiorze *W trosce o życie. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej*, red. K. Szczygieł, Tarnów 1998, gdzie na zakończenie każdego dokumentu podano źródło jego pochodzenia i/lub jego tłumacza. Cenną pomocą dla korzystających z tego zbioru byłoby umieszczenie indeksu rzeczowego w odniesieniu do najważniejszych haseł przedmiotowych poruszanych w dokumentach.

Przemyslenia domaga się ponadto zaproponowane w omawianym tomie tłumaczenie tekstu *Vademecum dla spowiedników. O niektórych zagadnieniach moralnych dotyczących życia małżeńskiego*. Zagadnienie przekładu *Vademecum* na j. polski ma już swoją historię: w obiegu wydawniczym, a następnie internetowym pojawiło się przecież tzw. pierwsze tłumaczenie tego dokumentu, a następnie jego tzw. wersja poprawiona. Doceniając w pełni duży wysiłek podjęty przez tłumaczy powyższych wydań, nietrudno jednak dostrzec pewne mankamenty w zakresie wierności tłumaczenia polskiego jego włoskiemu oryginałowi. Należy zatem zasygnalizować nieścisłości zaproponowanego w przedstawianym zbiorze tłumaczenia *Vademecum dla spowiedników* w celu ich wyeliminowania w kolejnych wydaniach omawianej publikacji. W numerze 3.14 *Vademecum* analizuje zagadnienie współdziałania w grzechu współmałżonka, gdy ma miejsce użycie środków wczesnoporonnych. Pełne brzmienie typicznego tekstu *Vademecum* w j. włoskim podaje: „*Inoltre, si dovrà valutare accuratamente la cooperazione al male quando si ricorre all'uso dei mezzi che possono avere effetti abortivi*”. Tłumaczenie tego fragmentu w języku polskim odbiega w rażący sposób od włoskiego oryginału: „*Natomiast, gdy ma miejsce użycie środków wczesnoporonnych, współudział w grzechu nie jest nigdy dopuszczalny*” (*W trosce o dobro małżeństwa i rodziny. Dokumenty Papieskiej Rady ds. Rodziny*, t. 1, red. M. Brzeziński, Wydawnictwo KUL, Lublin 2010, s. 224). Podane

tłumaczenie wskazanej frazy jest niezgodne z treścią oryginału. Z uwagi na brak wskazania źródła podanego tłumaczenia *Vademecum*, można się jedynie domyślać, że pochodzi ono z przekładu opublikowanego w 1997 przez Instytut Studiów nad Rodziną w Łomiankach. Do takiego wniosku skłania wstępna analiza porównawcza obydwu przekładów. Na marginesie warto zauważyć, że także kolejny przekład *Vademecum*, autorstwa K. Wolskiego, w tłumaczeniu numeru 14 mija się wyraźnie z tekstem oryginalnym (por. K. Wolski, *Współdziałanie w grzechu antykoncepcji współmałżonka*, w: *Posługa spowiedników w realizacji powołania małżeńskiego. Materiały z Sympozjum na temat dokumentu Papieskiej Rady ds. Rodziny*, Łomianki 1999, s. 66). W wymienionych przekładach pomija się ponadto fakt, iż *Vademecum* pozostawia spowiednikowi dokonanie oceny moralnej konkretnego przypadku współdziałania w grzechu współżycia z użyciem środków, które mogą mieć działanie poronne. Intencja PRR jest tutaj jednoznaczna – decyzję roztropnie podejmuje spowiednik. W związku z powyższym, można podać następujące tłumaczenie analizowanego punktu 3,14 *Vademecum*, które zdaje się być znacząco bliższe włoskiemu oryginałowi: „Ponadto, należy starannie [rzetelnie, sumiennie, dokładnie – A.P.] ocenić współdziałanie w zlu, gdy ma miejsce użycie środków, które mogą skutkować aborcją” [tłum. własne A.P.]. Funkcjonujące w obiegu tłumaczenia dążą niewątpliwie do jak najbardziej poprawnego teologicznie ujęcia problemu, co jednak nie pomniejsza faktu, iż bardziej są formą interpretacji dokumentu, niż jego wiernym tłumaczeniem. Nawet słusznie wnioskując, że sformułowanie PRR nie jest do końca precyzyjne lub jest „niezbyt szczęśliwie” sformułowane, nie wydaje się być właściwą praktyką poprawiania tekstu organu Stolicy Apostolskiej na etapie jego tłumaczenia i redakcji. W tym celu należałoby raczej posłużyć się przypisem redaktora/tłumacza, który – z uwagi na dużą objętość przypisów w *Vademecum* – powinien być odpowiednio wyróżniony od właściwych przypisów dokumentu. Zastanowić można się ponadto nad słusznością sugestii o. Wojciecha Giertycha, który komentując numer 3,3 *Vademecum* napisał: „Tłumacz polski nie zrozumiał najważniejszego zdania, oddając je zupełnie bezsensownie: «Zanim postawi się pytania... na temat odpowiedzialnego rodzicielstwa... należy najpierw omówić te problemy w świetle wiary». Tekst angielski podaje co innego: «Najpierw trzeba odbudować perspektywę wiary, a dopiero potem można z tego pułapu wnikać w szczegóły życia moralnego» [tłum. W. Giertych]”. W przypisie nr 3 swojego artykułu Autor podaje dla porównania angielskie i francuskie tłumaczenie omawianego fragmentu *Vademecum* (W. Giertych, *Spowiedź małżonków*, w: tenże, *Malchusowe ucho*, Kraków 2000, s. 96). Dalsze przykłady nieścisłego tłumaczenia, dotyczące pominięcia niektórych sformułowań tekstu oryginalnego *Vademecum* zob. W. Giertych, s. 96, przypis nr 2; s. 98, przypis nr 6. Powyższe spostrzeżenia, wyartykułowane w odniesieniu do przekładu jednego z tekstów omawianego zbioru dokumentów, wyrażają ostatecznie przekonanie, że odpowiednim miejscem interpretacji dokumentów Magisterium Kościoła jest ich krytyczna analiza w artykułach i opracowaniach teologicznomoralnych.

Poczynione uwagi w niczym nie przekreślają obiektywnej, wysokiej wartości merytorycznej całości analizowanej publikacji. Winna stać się ona nieodłącznym elementem podręcznej biblioteczki nie tylko teologów małżeństwa i rodziny, ale zwłaszcza duszpasterzy rodzin oraz parafialnych poradni małżeńskich. Szeroka panorama i aktualność problemów podejmowanych przez zebrane w tomie dokumenty: małżeństwo, rodzina, narzeczeństwo, płodność, sakrament pokuty, sytuacja osób rozwiedzionych czy problem narkomanii, czyni ten zbiór cenną pomocą dla posługujących formacji rodzin. Podkreślić należy pionierski charakter zbioru dokumentów PRR, a Instytutowi Nauk o Rodzinie oraz Wydawnictwu KUL, redakcji serii i jej tłumaczom, wyrazić uznanie za inicjatywę przybliżania – zgodnie ze wspomnianym apelem Benedykta XVI – integralnego nauczania Magisterium Kościoła na temat życia ludzkiego, które rodzi się z miłości małżeńskiej i rozwija się we wspólnocie rodzinnej.

Ks. Adam Popławski SDB